

перешкодою досягненню сталого розвитку. Вони потребують усвідомлення, визначеності, оцінки та керуваності.

За розробленою за участю автора методикою оцінки сталого розвитку промислового регіону [1, с.69-94] визначено ризики сталого розвитку промислових регіонів, а на цій підставі обгрунтовано пріоритетні напрями їх мінімізації, які доцільно врахувати при розробці регіональних стратегій розвитку (рис. 1).

ЗАГАЛЬНІ НАПРЯМИ ДЛЯ ВСІХ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ				
Економічні		Соціальні		Екологічні
Підвищення інноваційної активності промислових підприємств; оновлення основних фондів; зниження інфляції		Зниження рівня смертності немовлят; зниження злочинності; підвищення рівня грошових доходів домогосподарств; протидія постарінню населення		Зниження скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води; зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами
СПЕЦИФІЧНІ ДЛЯ КОЖНОЇ ОБЛАСТІ				
Донецька		Дніпропетровська		Луганська
екон оміч ні	Збільшення частки імпорту у ВРП	Збільшення обсягів інвестицій в основний капітал	Підвищення обсягів промислового виробництва; збільшення обсягів інвестицій в основний капітал	Збільшення частки експорту у ВРП
	Підвищення рівня очікуваної тривалості життя при народженні	Підвищення рівня очікуваної тривалості життя при народженні; зниження захворюваності на активний туберкульоз	Зниження рівня виробничого травматизму; зниження захворюваності на активний туберкульоз	Зниження рівня захворюваності на розлади психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних речовин; зниження захворюваності на активний туберкульоз
	Зменшення обсягів скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води	Зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами	Зменшення обсягів скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води	Зменшення викидів шкідливих речовин у повітря стаціонарними джерелами

Рис. 1. Схема пріоритетних напрямів мінімізації ризиків сталого розвитку промислових регіонів

Література: 1. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром.-сті. – Донецьк, 2012. – 534 с.

*Заяць М.Я.,
аспірант кафедри економічної кібернетики ПНУ ім. В. Стефаніка,
м. Івано-Франківськ, Україна*

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ПРИКЛАДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

При аналізі грошово-кредитного регулювання економіки регіону важливе значення має ґрунтовна оцінка ефективності функціонування банківської системи регіону. Регіональна банківська система впливає в цілому на розвиток регіону, цим самим створюючи умови для забезпечення належного фінансування підприємств, а отже і збільшення обсягів виробництва та зайнятості і, як наслідок, підвищення добробуту населення.

У науковій літературі для оцінки ефективності функціонування регіональної банківської системи існують показники, критерії та методики розрахунку відповідно для депозитних установ, фінансових та нефінансових корпорацій, домашніх господарств, тобто для всіх основних суб'єктів фінансового ринку. Виділяють такі критерії як: достатність капіталу, якість активів, прибутки, витрати і дохідність, ліквідність, чутливість до ринкового ризику, капітал, кредити, деривативи, прибутки і витрати, ліквідність.

За результатами проведеного аналізу банківської системи Карпатського регіону слід зазначити, що станом на 01.01.2011 у Карпатському регіоні діяли 45 банків – юридичних осіб, які здійснювали свою діяльність і в інших областях України. Банківська система Карпатського регіону характеризується відносно стабільними показниками у порівнянні із іншими областями України як за розміром активів, кредитного портфеля, зобов'язань і капіталу. Упродовж останніх років вона досить динамічно розвивається. Стабільність і надійність банківської системи значною мірою залежать від рівня капіталу, тому одним із пріоритетних напрямів банківської діяльності є збільшення обсягу капіталу та поліпшення його якості з метою нейтралізації негативних наслідків банківських ризиків і забезпечення захисту інтересів вкладників.

Упродовж останніх років у банках Карпатського регіону зберігалася тенденція до зростання статутного і балансового капіталів банків, що, у свою чергу, позитивно вплинуло на рівень їхньої капіталізації. Аналіз функціонування регіональних банківських систем зводиться до оцінки поточного стану банківської системи конкретного регіону. У науковій літературі аналіз функціонування регіональних банківських систем досліджується з врахуванням наступних аспектів: аналіз стану банківських систем регіонів; вплив діяльності банківських систем на інвестиційні процеси в регіоні.

Аналіз стану як банківських систем конкретних регіонів країни, так і в цілому регіональних банківських систем вітчизняними та закордонними науковцями загалом трактується як характеристика стану регіональних банківських систем, виходячи з аналізу динаміки деякого набору показників. Зокрема, у науковій літературі зазначається, що дослідження регіональних банківських систем повинно ґрунтуватися на двох методичних підходах: використанні парних порівнянь для порівняльного аналізу і типологізації регіонів за всією сукупністю з подальшим аналізом розбіжностей між типологічними групами. Методи типологічних групувань широко використовуються в дослідженнях регіональної економіки і базуються на поділі регіонів на групи (типи) за сукупністю індикаторів (показників). Даний підхід вже набув поширення і використовується вченими, однак, практично відсутні розробки стосовно оцінки впливу регіональної банківської системи на соціально-економічний розвиток конкретної території.

Особливість регіональної банківської системи полягає насамперед в тому, що її функціонування відбувається на мезорівні, тобто на рівні обмеженої території (регіону). Зважаючи на це, в першу чергу, при аналізі регіональної банківської системи слід взяти до уваги характерні принципи її функціонування:

1) принцип підзвітності – формування банківської системи регіону проходить під контролем держави та національної банківської системи, а процес її функціонування контролюється регіональним управлінням НБУ;

2) принцип відповідності – регіональна банківська система повинна відповідати потребам місцевої економіки та населення, органів місцевого самоврядування;

3) принцип ефективності – функціонування банківської системи регіону повинно бути рентабельним та приносити дохід не тільки самим банкам, але і їх клієнтам ;

4) принцип саморозвитку – банківська система регіону повинна самовдосконалюватися, розвиватися, мати здатність реагувати на несприятливі фактори в економіці та володіти достатніми ресурсами для їх уникнення або мінімізації;

5) принцип відкритості – регіональна банківська система повинна бути відкритою для вступу в неї нових учасників, в першу чергу, банків, філій, відділень, або виходу з неї.

Для найбільш комплексної оцінки діяльності банківської системи в регіоні застосовують системний підхід, який містить: об'єктивність і повноту розгляду проблем і явищ; дослідження соціально-економічних процесів у їх динаміці та розвитку; вивчення явищ у їх взаємозв'язку і взаємозалежності. Тобто кожний об'єкт економічного аналізу розглядається як складна динамічна система, що складається з ряду елементів, які в певний спосіб пов'язані один з одним і зовнішнім середовищем. Кожний об'єкт має досліджуватись із врахуванням усіх внутрішніх та зовнішніх зв'язків, взаємозалежності та взаємопідпорядкованості окремих його елементів. Так, при розгляді діяльності регіональної банківської системи слід, в першу чергу, обов'язково враховувати зовнішні та внутрішні чинники впливу на неї та стан регіональної економіки взагалі.

Отже, беручи до уваги вищевикладене, методичні підходи стосовно аналізу впливу банківської системи регіону на його соціально-економічний розвиток повинні ґрунтуватися на наступних положеннях:

- регіональна банківська система є невід'ємною складовою економічної системи області;
- роль регіональної банківської системи в соціально-економічному розвитку області оцінюється застосуванням різноманітних інструментів та видів аналізу;
- планування і прогнозування результатів діяльності банківського сектору необхідно здійснювати в контексті його впливу на регіональний розвиток.

Для аналізу та оцінки ефективності діяльності банків на регіональному рівні не всі із запропонованих показників макро- та мікрорівня є доцільними і такими, що можуть бути розраховані. З урахуванням зазначеного доцільно використовувати такі показники, що характеризують розвиток банківської системи і дають можливість прослідкувати зв'язок між розвитком банківського та реального секторів економіки: динаміка валової доданої вартості (ВДВ), валового регіонального продукту (ВРП), динаміка зобов'язань банків, динаміка кредитного портфеля, темпи приросту зазначених показників, а також відносні показники: відношення зобов'язань до ВДВ (ВРП) та кредитного портфеля до ВДВ (ВРП) регіону.

Крім цього, дослідники виділяють і рекомендують до застосування часткові показники оцінювання соціально-економічної ефективності банківської системи регіону: валова додана вартість регіону на 10 тис. осіб, кількість банківських установ у регіоні на 10 тис. осіб (населення регіону, одиниць), зобов'язання за депозитами (млн. грн. на 10 тис. осіб), вимоги за кредитами, наданими в економіку регіону (млн. грн. на 10 тис. осіб), вимоги банків за кредитами для інвестиційної діяльності (млн. грн. на 10 тис. осіб).

Отже, при аналізі ефективності функціонування банківської системи та її впливу на розвиток регіону було встановлено:

– просторову непропорційність регіональної структури банківської системи, що може спричинити негативні явища у регіональному розвитку та спричинити депресивність певних областей. Це проявляється у тому, що певних областях даного регіону (Чернівецька) відсутні самостійні банки – юридичні особи. Збереження диспропорцій економічного розвитку призвело до розміщення банків в областях – “центрах зростання”;

– непропорційність концентрації регіональної банківської мережі, значна частка припадає на Львівську область. Крім того, залежність філій та відділень від банків, яким вони підпорядковуються, знижує якість і оперативність їх діяльності, негативно відображається на тривалості кредитного процесу, ускладнює вирішення проблем клієнтів банку;

– розгалужена банківська мережа в регіонах пов'язана не з реалізацією засад регіональної політики, а з надмірним відтоком ресурсів з області в область, де розташований головний офіс банку. Одні регіони стають донорами, з яких через банки вилучаються фінансові ресурси до інших регіонів (Івано-Франківська, Львівська), а інші – отримувачами (Закарпатська, Чернівецька);

– нерівномірність розподілу банків за регіонами пропорційна чисельності та щільності населення або обсягу ВДВ, чим густіше населений регіон, тим гострішою є потреба в банках, чим більший обсяг ВДВ, тим вищий попит на банківські послуги;

– непропорційність наближення банків до всіх населених пунктів, оскільки у багатьох населених пунктах функціонує лише декілька малопотужних банків, що надзвичайно ускладнює створення конкурентного ринку відповідних послуг, оскільки клієнти змушені вибирати банк зовсім не за критерієм “ціна – якість послуг”, а за місцем його розташування;

– відсутність належної законодавчої бази – вагома проблема у побудові ефективної регіональної банківської системи. Оскільки вимоги до мінімального статутного капіталу та участі в системі гарантування вкладів, інші законодавчі бар'єри значно ускладнюють вихід банків на ринок країни.